

ZARZĄDZENIE
MINISTRA ŚRODOWISKA¹⁾

z dnia 16 listopada 2018 r.

w sprawie zadań ochronnych dla Babiogórskiego Parku Narodowego

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 oraz art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614), zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się zadania ochronne dla Babiogórskiego Parku Narodowego na lata 2019-2021.

§ 2. Zadania ochronne, o których mowa w § 1, obejmują:

- 1) identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, które określa załącznik nr 1 do zarządzenia;
- 2) opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań, stanowiący załącznik nr 2 do zarządzenia;
- 3) opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin i zwierząt, stanowiący załącznik nr 3 do zarządzenia;
- 4) wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową, które określa załącznik nr 4 do zarządzenia;
- 5) ustalenie miejsc udostępnianych w celach naukowych, edukacyjnych i turystycznych, z podaniem maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach, które określa załącznik nr 5 do zarządzenia.

¹⁾ Minister Środowiska kieruje działem administracji rządowej – środowisko, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. poz. 96).

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r.

MINISTER ŚRODOWISKA

Henryk Kowalczyk

**IDENTYFIKACJA I OCENA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ
WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ORAZ SPOSOBY ELIMINACJI LUB
OGRANICZANIA TYCH ZAGROŻEŃ I ICH SKUTKÓW**

I. Zagrożenia wewnętrzne istniejące

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń ¹⁾	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń oraz ich skutków
1	Niezdgodność składu gatunkowego oraz struktury przestrzennej i wiekowej drzewostanów z siedliskiem	<ol style="list-style-type: none"> 1. Regulacja składu gatunkowego i struktury drzewostanów w celu doprowadzenia ich do stanu zgodnego z lokalnymi warunkami siedliskowymi. 2. Przebudowa sztucznych drzewostanów świerkowych. 3. Zbiór szyszek i nasion z drzew. 4. Produkcja w szkółce leśnej sadzonek do odnowień drzewostanów. 5. Odnowienia sztuczne – sadzenia i podsiewy gatunkami drzew odpowiednimi dla lokalnych warunków siedliskowych. 6. Wprowadzanie domieszkowych gatunków drzew – wiąz górski (<i>Ulmus glabra</i>), buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>) – na siedlisku dolnoeregłowego boru jodłowo – świerkowego (<i>Abieti – Picetum montanum</i>). 7. Pielęgnacja upraw i odnowień naturalnych. 8. Utrzymanie niezbędnej infrastruktury do realizacji zadań ochronnych i monitoringu. 9. Monitoring skuteczności działań ochronnych.
2	<p>Gwałtowne zamieranie sztucznych drzewostanów świerkowych na siedliskach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) żyznej buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i>), 2) kwaśnej buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>), 3) dolnoeregłowego lasu jodłowego (<i>Galio-Abietetum</i>), <p>oraz drzewostanów świerkowych na siedliskach górskich borów świerkowych (<i>Piceion abietis</i>)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspomaganie procesu przebudowy oraz spowolnianie procesu rozpadu drzewostanów. 2. Ograniczenie czynników doprowadzających do wielkopowierzchniowego zamierania drzewostanów świerkowych przez stopniowe usuwanie posuszu czynnego. 3. Usuwanie części wiatrowałów i wiatrołomów świerkowych stanowiących bazę pokarmową kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) i rytownika pospolitego (<i>Pityogenes chalcographus</i>). 4. Ograniczenie liczebności kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) i rytownika pospolitego (<i>Pityogenes chalcographus</i>) przez odłowy owadów do pułapek feromonowych. 5. Monitorowanie występowania owadów zagrażających drzewostanom świerkowym, w szczególności zasnuń (<i>Cephalcia sp.</i>), kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>), rytownika pospolitego (<i>Pityogenes chalcographus</i>), brudnicy mniszki (<i>Lymantria monacha</i>).

		6. Monitorowanie występowania grzybów pasożytniczych – opieńki (<i>Armillaria sp.</i>) i korzeniowca wieloletniego (<i>Heterobasidion annosum</i>).
3	Uszkodzenia odnowień i młodników przez jeleniowate	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zabezpieczanie sadzonek w uprawach i odnowieniach naturalnych indywidualnymi środkami mechanicznymi lub repelentami. 2. Budowa, utrzymanie i konserwacja ogrodzeń wybranych upraw i młodników poza terenem ostoi głuszca (<i>Tetrao urogallus</i>). 3. Ograniczenie liczebności jeleni (<i>Cervus elaphus</i>). 4. Monitoring liczebności populacji jeleniowatych i ich wpływu na odnowienie.
4	Zniekształcenie ilościowej i jakościowej struktury zasobów martwego drewna oraz jego przestrzennego rozmieszczenia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obserwacja naturalnych procesów przyrodniczych na terenie ochrony czynnej przez utrzymywanie i tworzenie powierzchni biocenotycznych z pozostawieniem do mineralizacji wiatrołomów, posuszu czynnego i drzew zamartwych. 2. Pozostawianie pni drzew znajdujących się w korytach potoków oraz drzew na brzegach potoków, których pnie mogą powalić się w ich koryta. 3. Pozostawienie do mineralizacji drzew martwych i co najmniej 10 % miąższności drzew zamierających. 4. Pozostawienie do zamierania i mineralizacji drzew z dziuplami lub przekraczających wiekiem bądź rozmiarami przeciętne drzewa w drzewostanie.
5	<p>Sukcesja wtórna półnaturalnych lądowych ekosystemów nieleśnych prowadząca do:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zarastania i zmniejszania powierzchni siedlisk typowych dla polan regłowych; 2) zubożenia różnorodności biologicznej; 3) zaniku walorów widokowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykup gruntów będących własnością osób fizycznych w obszarze BPN²⁾ w enklawach położonych wewnątrz obszaru BPN i w pobliżu BPN. 2. Prowadzenie w lądowych ekosystemach nieleśnych działań ochronnych polegających na: <ol style="list-style-type: none"> a) usuwaniu drzew i krzewów, b) wykaszaniu z usunięciem biomasy lub wypasie, c) nawożeniu organicznym lub mineralnym zubożałych łąk wskutek ich użytkowania. 3. Monitoring skuteczności stosowanych działań ochronnych. 4. Monitoring nieleśnych siedlisk przyrodniczych w tym w szczególności siedlisk przyrodniczych chronionych w ramach sieci obszarów Natura 2000.
6	Presja drapieżników - lisa (<i>Vulpes vulpes</i>) i kuny leśnej (<i>Martes martes</i>) na populacje kuraków leśnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring liczebności drapieżników –lisa (<i>Vulpes vulpes</i>) i kuny leśnej (<i>Martes martes</i>). 2. Współpraca z kołami łowieckimi w zakresie propagowania zwiększenia redukcji populacji lisa (<i>Vulpes vulpes</i>) na obszarach przyległych do granicy BPN. 3. Ograniczenie liczebności populacji kuny leśnej (<i>Martes martes</i>) i lisa (<i>Vulpes vulpes</i>).
7	Degradacja siedlisk wilgotnych przez obniżenie poziomu wód gruntowych	<p>Przeciwdziałanie degradacji i odtwarzanie siedlisk przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stopniową likwidację starych rowów melioracyjnych i rynien erozyjnych. 2. Monitoring wód gruntowych i wód w głównych ciekach wodnych.

		<ol style="list-style-type: none"> 3. Ograniczenie erozji dennej potoków przez pozostawianie: <ol style="list-style-type: none"> a) pni drzew znajdujących się w korytach potoków oraz b) drzew na brzegach potoków, których pnie mogą powalić się w ich koryta. 4. Monitoring skuteczności realizowanych działań ochronnych.
8	Zanikanie miejsc bytowania płazów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oczyszczenie z nadmiaru materii organicznej oczek wodnych. 2. Tworzenie dla płazów miejsc rozrodu (małych zbiorników wodnych), schronień, kryjówek i miejsc zimowania.
9	Niszczanie infrastruktury turystycznej i edukacyjnej powodowane przez czynniki atmosferyczne, naturalne zużycie lub niewłaściwe postępowanie zwiedzających BPN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie we właściwym stanie nawierzchni szlaków turystycznych (konserwacja, remonty, modernizacja, bieżące naprawy), lokalnie korekta przebiegu szlaków. 2. Czyszczenie przepustów i sączków. 3. Bieżąca konserwacja, remonty, modernizacja oraz odtwarzanie infrastruktury turystycznej i edukacyjnej. 4. Budowa nowych obiektów małej infrastruktury turystycznej. 5. Utrzymanie, konserwacja, remonty i modernizacja punktów informacji turystycznej i przyrodniczej, w razie potrzeby budowa nowych. 6. Edukacja przyrodnicza społeczeństwa, utrzymanie Ogrodu Roślin Babiogórskich i Ogrodu Zmysłów. 7. Patrolowanie obszaru BPN przez Służby Parku Narodowego. 8. Ocena stanu technicznego szlaków turystycznych i infrastruktury turystycznej.
10	<p>Nieprzestrzeganie przez zwiedzających BPN zasad ochrony przyrody, w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zaśmiecanie i zanieczyszczanie terenu; 2) zakłócanie ciszy; 3) poruszanie się poza szlakami turystycznymi; 4) niszczenie siedlisk przez układanie kamieni w stosy; 5) uszkodzenie lub niszczenie roślin oraz grzybów; 6) niepokojenie zwierząt. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie świadomości ekologicznej zwiedzających z wykorzystaniem Wystawy Stałej, Ogrodu Roślin Babiogórskich, Ogrodu Zmysłów, ścieżek edukacyjnych oraz Punktów Informacji Turystycznej i Przyrodniczej. 2. Szkolenia dla przewodników górskich prowadzących turystów po BPN. 3. Rozwój bazy edukacyjnej BPN. 4. Ustawianie i konserwacja tablic informujących o zasadach zwiedzania BPN. 5. Likwidacja stosów kamiennych wznoszonych przez zwiedzających. 6. Wprowadzenie elementów ograniczających zbaczanie ze szlaków i tworzenie skrótów. 7. Usuwanie odpadów z obszaru BPN oraz systematyczne opróżnianie koszy na odpady. 8. Ustawienie i bieżąca obsługa kabin sanitarnych. 9. Patrolowanie terenu przez Służbę Parku Narodowego.
11	Koncentracja ruchu turystycznego na niektórych szlakach turystycznych:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie we właściwym stanie nawierzchni szlaków turystycznych. 2. Pobór opłat za wstęp do BPN.

	<ol style="list-style-type: none"> 1) czerwonym: Krowiarki –Diablak – Przełęcz Brona – Markowe Szczawiny; 2) żółtym: Markowe Szczawiny – Diablak; 3) zielonym: Zawoja Markowa – Markowe Szczawiny. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Edukacja przyrodnicza turystów przy Punktach Informacji Turystycznej i Przyrodniczej i w innych miejscach przebywania turystów.
12	Wzrost presji antropogenicznej związanej z udostępnianiem turystycznym	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring liczby osób korzystających z obszaru BPN. 2. Monitoring wpływu presji antropogenicznej na przedmioty ochrony. 3. Edukacja przyrodnicza. 4. Propagowanie i merytoryczne wspieranie tworzenia atrakcji turystycznych i obiektów edukacyjnych poza obszarem BPN w porozumieniu z zarządcami terenu, w celu zminimalizowania i rozłożenia w czasie obciążeń wynikających z nadmiernej presji turystycznej.
13	Zbyt mały obszar dla pełnej ochrony dużych drapieżników wymagających dużych areałów osobniczych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu zapewnienie właściwych warunków środowiskowych dla rozrodu i bytowania populacji gatunków na obszarze BPN. 2. Utrzymanie drożności istniejących korytarzy ekologicznych na poziomie lokalnym i ponadlokalnym. 3. Edukacja przyrodnicza.
14	Synantropizacja gatunków zwierząt, w szczególności lisa (<i>Vulpes vulpes</i>), kruka (<i>Corvus corax</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zbieranie odpadów w celu uniknięcia zjawiska synantropizacji. 2. Odstrzał bądź odłów osobników synantropizowanych. 3. Edukacja przyrodnicza.
15	Niedostateczny zakres wiedzy dotyczący ochrony zasobów, tworów i składników przyrody oraz procesów ekologicznych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych. 2. Monitoring środowiska przyrodniczego. 3. Badania naukowe środowiska przyrodniczego oraz relacji pomiędzy człowiekiem i przyrodą.
16	Zanieczyszczenia wód i gleby ściekami	Utrzymanie i kontrola prawidłowego funkcjonowania oczyszczalni ścieków przy obiektach na obszarze BPN.
17	Obniżenie poziomu wód gruntowych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring wód gruntowych i powierzchniowych. 2. Spowolnienie odpływu wód opadowych przez tworzenie przegród drewnianych. 3. Pozostawienie w korycie potoków pni drzew oraz pozostawienie na brzegach potoków drzew, których pnie w przyszłości mogą znaleźć się w ich korycie.
18	Nadmierne, zbyt rozległe korzystanie z obszaru BPN podczas poboru drewna na ogół przez osoby uprawnione do serwitutu opałowego	Wykup lub wymiana uprawnień do serwitutu opałowego
19	Negatywny wpływ sieci szlaków zrywkowych na obszarze ochrony ścisłej niezbędnych do gospodarczego użytkowania lasów niebędących własnością Skarbu Państwa położonych w BPN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie w imieniu starosty nadzoru nad gospodarką leśną na gruntach niestanowiących własności Skarbu Państwa. 2. Wykup lub wymiana gruntów. 3. Kompensacja finansowa za zaniechanie użytkowania lasów.
20	Zamarłe, pochylone drzewa przy	Obalenie drzew zagrażających bezpieczeństwu

	szlakach turystycznych zagrażające bezpieczeństwu zwiedzających	zwiedzających
21	Zanieczyszczenie powierzchni ziemi i wód odpadami stałymi	1. Edukacja przyrodnicza społeczeństwa. 2. Usuwanie odpadów.
22	Pojawienie się obcych gatunków zagrażających rodzimym gatunkom i siedliskom na obszarze BPN	1. Usuwanie gatunków obcych. 2. Monitoring występowania obcych gatunków wraz z oceną skuteczności prowadzonych działań ochronnych.
23	Brak integralności obszaru BPN	Działania na rzecz powiększenia obszaru BPN o enklawy wewnętrzne i tereny znajdujące się w pobliżu BPN

II. Zagrożenia wewnętrzne potencjalne

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń ¹⁾	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń oraz ich skutków
1	Występowanie pożarów	1. Utrzymanie dróg pożarowych zapewniających możliwość dojazdu pojazdów gaśniczych. 2. Utrzymanie zbiorników pożarowych i punktów poboru wody. 3. Utrzymanie baz sprzętu przeciwpożarowego. 4. Edukacja zwiedzających.
2	Ulewne deszcze, powódzie	1. Utrzymanie we właściwym stanie infrastruktury technicznej odprowadzającej wodę ze szlaków turystycznych i dróg leśnych zapobiegającej powstawaniu zjawisk erozyjnych. 2. Odbudowa zniszczonych przez powódzie elementów infrastruktury technicznej. 3. Ograniczenie erozji na nieużytkowanych drogach leśnych i szlakach zrywkowych.
3	Uszkodzanie infrastruktury BPN przez czynniki abiotyczne lub biotyczne o silnym natężeniu, w szczególności: 1) wiatr; 2) śnieg; 3) pożary; 4) skrajne temperatury; 5) osuwiska; 6) masowe pojawianie się owadów i grzybów.	1. Usuwanie drzew zagrażających infrastrukturze oraz powalonych drzew w celu zapewnienia właściwego funkcjonowania infrastruktury technicznej. 2. Usuwanie uszkodzeń infrastruktury technicznej spowodowanych przez czynniki abiotyczne.
4	Zanikanie populacji rzadkich, zagrożonych i chronionych gatunków roślin, w szczególności: 1) tocji karpackiej (<i>Tozzia alpina ssp. carpatica</i>); 2) tojadu morawskiego (<i>Aconitum firmum ssp. moravicum</i>); 3) bezlistu okrywowego (<i>Buxbaumia viridis</i>); 4) rogownicy alpejskiej (<i>Cerastium alpinum</i>);	1. Ochrona siedlisk (w tym na gruntach nie stanowiących własności Skarbu Państwa lub BPN, w porozumieniu z właścicielami). 2. Wykup gruntów stanowiących własność prywatną. 3. Hodowla zachowawcza gatunków.

5) okrzyń jeleniego (<i>Laserpitium archangelica</i>);	
6) mieczyka dachówkowatego (<i>Gladiolus imbricatus</i>).	

III. Zagrożenia zewnętrzne istniejące

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń ¹⁾	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń oraz ich skutków
1	Nielegalne korzystanie z dróg leśnych, nielegalny wjazd na teren BPN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konserwacja lub ustawienie nowych tablic urzędowych i informacyjnych. 2. Utrzymanie lub montaż nowych rogatek na drogach leśnych. 3. Kontrola i utrwalenie punktów granicznych. 4. Patrole terenowe.
2	Negatywny stosunek społeczeństwa do utworzenia i funkcjonowania obszarów Natura 2000, nieprzestrzeganie i kwestionowanie zasad obowiązujących na obszarze chronionym	<p>Dążenie do zmiany nastawienia społeczeństwa przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) organizację warsztatów i seminariów dotyczących uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego na obszarze Natura 2000 z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju; 2) popularyzację wiedzy (wydawnictwa, filmy, zajęcia edukacyjne i konkursy) dotyczącej przedmiotów ochrony w obszarach Natura 2000 w rejonie Babiej Góry oraz w jej sąsiedztwie wraz z problematyką funkcjonowania korytarzy ekologicznych.
3	Niska wrażliwość ekologiczna społeczeństwa na problematykę dotyczącą ochrony przyrody i roli BPN w systemie ochrony przyrody, nieprzestrzeganie i kwestionowanie zasad obowiązujących na obszarze chronionym, brak zainteresowania lokalnych społeczności zagadnieniami dotyczącymi przyrody	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edukacja przyrodnicza i podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie potrzeby: <ol style="list-style-type: none"> a) realizacji działań czynnej ochrony przyrody w BPN, b) ochrony naturalnych procesów przyrodniczych, c) ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt. 2. Szkolenia dla przewodników górskich oprowadzających po BPN.
4	Brak warunków lokalowych na prowadzenie działalności edukacyjnej BPN skutkujące utrudnieniami w edukacji ekologicznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa nowego ośrodka dokumentacyjno-edukacyjnego. 2. Rozbudowa istniejącej bazy edukacyjnej.
5	Utrata walorów krajobrazowych i wartości kulturowych związanych z nowym zagospodarowaniem przestrzeni i zanikiem tradycyjnej ekstensywnej gospodarki rolnej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizowanie zajęć edukacyjnych dla lokalnych społeczności oraz szkoleń i konferencji dla nauczycieli, w szczególności ze szkół regionu Babiej Góry, w zakresie ochrony walorów krajobrazowych i wartości kulturowych krajobrazu. 2. Dążenie do wprowadzenia w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz planach zagospodarowania przestrzennego wskazań dotyczących ochrony walorów krajobrazowych i wartości kulturowych.

IV. Zagrożenia zewnętrzne potencjalne

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń ¹⁾	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń oraz ich skutków
1	Wzrost zanieczyszczenia powietrza.	<p>Propagowanie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) stosowania odnawialnych źródeł energii; 2) działań ograniczających emisję zanieczyszczeń powietrza.
2	Wzrost ruchu samochodowego na drodze wojewódzkiej nr 957 oraz kolizje zwierząt z pojazdami mechanicznymi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania edukacyjne na rzecz minimalizacji kolizji zwierząt z pojazdami mechanicznymi. 2. Działania na rzecz wprowadzenia rozwiązań minimalizujących ryzyko kolizji zwierząt z pojazdami mechanicznymi zmierzające do ograniczenia prędkości pojazdów oraz oznakowania miejsc najczęstszych kolizji znakami ostrzegawczymi. 3. Monitoring miejsc przechodzenia zwierząt przez drogę wojewódzką oraz rejestracja przypadków kolizji zwierząt z pojazdami.
3	Pojawianie się obcych gatunków zagrażających naturalnym siedliskom i gatunkom	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edukacja społeczności lokalnych dotyczących wpływu obcych gatunków na rodzime siedliska i gatunki. 2. Eliminacja osobników obcych gatunków z obszaru BPN.
4	Zanik kultywowania tradycji regionalnych i tradycyjnych form gospodarowania	<p>Promowanie dziedzictwa kulturowego, w szczególności organizowanie wystaw, imprez plenerowych, konkursów, przeglądów literackich, muzycznych itp., o tematyce kulturowej oraz propagującej wspieranie tradycyjnych form gospodarowania na obszarze BPN i jego otuliny (gospodarka pasterska, budownictwo regionalne z zachowaniem jego architektonicznych cech kulturowych i charakterystycznych układów krajobrazowo-przestrzennych, itp.).</p>
5	Choroby o charakterze epizoocji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring stanu zdrowotnego populacji zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem dzika (<i>Sus scrofa</i>). 2. Opracowanie i wdrożenie procedur postępowania w przypadku stwierdzenia epizootii lub zaobserwowania niepokojących objawów chorobowych.

¹⁾ Ocena zagrożeń wyraża się w uszeregowaniu od najistotniejszego.

²⁾ BPN – Babiogórski Park Narodowy.

**OPIS SPOSOBÓW OCHRONY CZYNNEJ EKOSYSTEMÓW, Z PODANIEM
RODZAJU, ROZMIARU I LOKALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ**

I. Sposoby ochrony czynnej na obszarach objętych ochroną ścisłą

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Monitorowanie liczebności wybranych gatunków owadów, w szczególności zasnui (<i>Cephalcia sp.</i>), kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) i rytownika pospolitego (<i>Pityogenes chalcographus</i>), w celu prowadzenia analizy czynników prowadzących do zamierania drzewostanów świerkowych, poprzez: 1) wykładanie pułapek feromonowych; 2) Kontrolę występowania owadów.	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
2	Monitorowanie występowania obcych gatunków, w szczególności w pobliżu dróg i szlaków turystycznych, oraz ich eliminacja (usuwanie mechaniczne) w przypadku stwierdzenia osobników	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
3	Zbiór szyszek jodły (<i>Abies alba</i>) i nasion buka (<i>Fagus sylvatica</i>)	Według potrzeb	Oddziały - 16a, 23a, 24a

B. Inne, według specyfikacji BPN²⁾

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja
1	Ograniczanie wydeptywania porostów i muraw w piętrze kosodrzewiny i alpejskim przez odpowiednie utrzymanie szlaków turystycznych i stosowanie przeszkód utrudniających wydeptywanie otoczenia szlaku oraz w razie potrzeby lokalną zmianę przebiegu szlaku	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
2	Bieżąca konserwacja, atestacja, ewentualna wymiana łańcuchów i klamr na Perci Akademików	Według potrzeb	Oddział - 22b
3	Uporządkowanie i wyznaczenie strefy koncentracji turystów oraz utworzenie punktu widokowego na Diablaku w celu skanalizowania ruchu turystycznego	Według potrzeb	Oddział - 28b
4	Uporządkowanie terenu po schronisku pod Diablakiem na południowym stoku i utworzenie punktu widokowego	Według potrzeb	Oddział - 28g
5	Utrzymanie, konserwacja obiektów kulturowych: 1) Kapliczka Matki Bożej; 2) Tablica pamiątkowa pod Diablakiem; 3) Obelisk na Diablaku; 4) Krzyż Czterech Narciarzy; 5) Ślady po schronisku pod Diablakiem na południowym stoku; 6) Tablica pamiątkowa Legionów Józefa Piłsudskiego.	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

6	Utrzymanie drożności letnich i zimowych szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych, w szczególności: 1) przycinanie gałęzi kosodrzewiny; 2) przecinanie i usuwanie powalonych drzew lub ich części; 3) usuwanie rumoszu i innych przeszkód; 4) wprowadzenie barier ograniczających zbaczanie ze szlaków i tworzenie skrótów.	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
7	Obalanie drzew znajdujących się w sąsiedztwie szlaków turystycznych zagrażających bezpieczeństwu zwiedzających	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
8	Monitorowanie procesów przyrodniczych i składników przyrody	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
9	Monitorowanie gatunków wymienionych w załączniku nr 3 do zarządzenia	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
10	Monitorowanie ruchu turystycznego i jego wpływu na przyrodę BPN	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
11	Remont nawierzchni szlaku żółtego: Fickowe Rozstaje – Gruba Jodła	Do 550 m	Oddziały - 15, 16
12	Remont nawierzchni szlaku zielonego: Granica BPN – Mała Babia	Do 1000 m ²)	Oddział - 16b
13	Remont nawierzchni szlaku żółtego: Górny Płaj – Diablak	Do 200m	Oddziały - 22, 23
14	Utrzymanie, konserwacja oznaczenia powierzchni i punktów do prowadzenia monitoringu przyrodniczego (podział powierzchniowy, powierzchnie biocenotyczne, punkty ATPOL i inne)	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
15	Utrzymanie, konserwacja, w razie potrzeby montaż nowych tablic urzędowych, tablic informacyjnych, zapewnienie widoczności tablic	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

II. Sposoby ochrony czynnej na obszarach objętych ochroną czynną i krajobrazową

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja
1	Wspomaganie procesu przebudowy drzewostanów przez ograniczenie czynników mogących doprowadzić do gwałtownego rozpadu sztucznych drzewostanów świerkowych	Według potrzeb	Drzewostany świerkowe na obszarze ochrony czynnej i krajobrazowej
2	Spowolnienie procesu rozpadu drzewostanów świerkowych w sytuacji zagrożenia gwałtownym rozpadem drzewostanów świerkowych sąsiadujących z obszarem BPN	Według potrzeb po zasięgnięciu opinii Rady Naukowej BPN	Oddziały - 92b, 93c i 94c
3	Korowanie drewna świerkowego zasiedlonego przez korniki	Według potrzeb	Drzewostany świerkowe na obszarze ochrony czynnej i krajobrazowej
4	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w uprawach, odnowieniach naturalnych i młodnikach	Do 70 ha	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej

5	Regulacja składu gatunkowego oraz struktury przestrzennej i wiekowej drzewostanów (cięcia regulujące o charakterze trzebieży)	Do 60 ha	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
6	Cięcia wspomagające proces przebudowy drzewostanów, cięcia pielęgnacyjno-ochronne różnicujące strukturę wiekową i przestrzenną drzewostanów, inicjujące odnowienia o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem oraz pielęgnujące powstałe odnowienia	Do 20 ha	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
5	Odnowienia luk i przerzedzeń	Do 15 ha	Luki i przerzedzenia na obszarze ochrony czynnej i krajobrazowej
6	Usuwanie roślin przeszkadzających w rozwoju upraw leśnych	Do 25 ha rocznie	Uprawy na obszarze ochrony czynnej i krajobrazowej
7	Zabezpieczanie przed zgryzaniem przez zwierzęta upraw leśnych i odnowień naturalnych poprzez stosowanie środków mechanicznych lub repelentów	Do 50 ha rocznie	Uprawy i odnowienia naturalne na obszarze ochrony czynnej i krajobrazowej
8	Zabezpieczanie przed zgryzaniem przez zwierzęta upraw leśnych i odnowień naturalnych poprzez budowę nowych i naprawę starych ogrodzeń	Do 30 ha	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
9	Ograniczenie szkód w uprawach leśnych, odnowieniach naturalnych i młodnikach wyrządzanych przez jelenie (<i>Cervus elaphus</i>). Ograniczenie liczebności populacji jeleni (<i>Cervus elaphus</i>) do poziomu niezagrażającego odnowieniom	Odstrzał do 60 osobników rocznie	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
10	Odłowy kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) i rytownika pospolitego (<i>Pityogenes chalcographus</i>) do pułapek feromonowych	200 pułapek rocznie	Obszar ochrony czynnej
11	Monitoring występowania brudnicy mniszki (<i>Lymantria monacha</i>) przy wykorzystaniu pułapek feromonowych	10 pułapek rocznie	Obszar ochrony czynnej
12	Kontrolne poszukiwanie zasnu (<i>Cephalcia sp.</i>) w ściółce i w glebie	Według potrzeb	Miejsca żerowania zasnu (<i>Cephalcia sp.</i>) na obszarze ochrony czynnej
13	Usuwanie obcych gatunków, w szczególności niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>) i rdestowca ostrokończystego (<i>Reynoutria japonica</i>), mogących zagrozić rodzimym siedliskom przyrodniczym lub gatunkom	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
14	Utrzymywanie i tworzenie powierzchni biocenotycznych przez pozostawienie do mineralizacji posuszu czynnego, jałowego i wiatrowałów	Do 15 ha	Obszar ochrony czynnej
15	Rejestracja drzew obumarłych przeznaczonych do mineralizacji	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
16	Utrzymanie infrastruktury technicznej do monitoringu wód	Oddz. 1j, 59a	Obszar ochrony

	płynących i gruntowych		czynnej i krajobrazowej
17	Zapobieganie i eliminacja zagrożeń w drzewostanach, w tym związanych z bezpieczeństwem: 1) usuwanie drzew martwych w stopniu koniecznym do bezpiecznego prowadzenia innych, planowanych zabiegów ochronnych; 2) usuwanie drzew lub ich części zagrażających bezpieczeństwu: a) ludzi na udostępnionych ścieżkach edukacyjnych, szlakach turystycznych i drogach, b) mienia BPN.	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
18	Zabezpieczanie oraz naprawa dróg i infrastruktury technicznej z nimi związanej przed erozją, powodzią i innymi czynnikami z zachowaniem zaleceń doboru materiałów i technologii oraz likwidacja zbędnych dróg leśnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
19	Zapobieganie lub eliminacja zagrożeń związanych z przebiegiem linii energetycznych przez obszar BPN - usuwanie drzew wzdłuż i pod liniami energetycznymi	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
20	Utrzymanie i konserwacja oznaczenia powierzchni i punktów służących do monitoringu przyrodniczego (podział powierzchniowy, powierzchnie biocenotyczne, punkty ATPOL i inne)	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
21	Ograniczanie liczebności populacji dzika (<i>Sus scrofa</i>) poprzez redukcję	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej

B. W lądowych ekosystemach nieleśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja
1	Utrzymanie nieleśnych ekosystemów lądowych poprzez: 1. Wypas lub wykaszanie łąk i pastwisk z usunięciem biomasy z ekosystemu nie rzadziej niż co 2 lata, w terminie od połowy lipca do końca sierpnia. 2. Odkrzaczanie i usuwanie drzew. 3. Nawożenie organiczne łąk zubożałych wskutek ekstensywnego użytkowania.	22,65 ha/ 2 lata Według potrzeb	Oddziały – 1b, 1c, 43b, 43c, 53d, 57c, 72d, 72h, 90c, 99b, 99d, 99i, 101d
2	Utrzymanie śródleśnych polan poprzez: 1. Wykaszanie z usunięciem biomasy z ekosystemu corocznie, w terminie od połowy lipca do końca sierpnia. 2. Monitoring efektywności prowadzonych zabiegów. 3. Wprowadzanie diaspor gatunków łąkowych. 4. Nawożenie organiczne. 5. Wprowadzanie darni z gatunkami łąkowymi. 6. Usuwanie pojawiających się gatunków drzewiastych.	1,97 ha Według potrzeb	Oddział 11f
3	Usuwanie obcych gatunków roślin, w szczególności niecierpka gruczołowatego	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej

	(<i>Impatiens glandulifera</i>) i rdestowca ostrokończystego (<i>Reynoutria japonica</i>), mogących zagrozić rodzimym siedliskom przyrodniczym lub gatunkom		
--	---	--	--

C. Inne, według specyfikacji BPN

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja
1	Utrzymanie infrastruktury technicznej związanej z prowadzonymi działaniami ochronnymi BPN	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
2	Usuwanie odpadów z potoków i ich bezpośredniego sąsiedztwa	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
3	Utrzymanie właściwego stanu infrastruktury, obiektów i urządzeń turystycznych i edukacyjnych, w razie potrzeby budowa nowych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
4	Usuwanie odpadów ze szlaków turystycznych i ich sąsiedztwa	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
5	Zapobieganie zanieczyszczeniu obszaru BPN poprzez zainstalowanie i obsługę (w okresie kwiecień - listopad) kabin WC	8 kabin	3c, 42c, 44b, 72c, 69d, 72g
6	Utworzenie nowej ścieżki edukacyjnej prezentującej poszczególne fazy rozwojowe lasu dolnoełowego ze zwróceniem szczególnej uwagi na strukturę drzewostanu i rolę martwego drewna	Do 2700 m ²	72, 76, 77
7	Budowa szlaku turystycznego niebieskiego: II Serpentyń – Polana Krowiarki	Do 700 m ²	43 A
8	Utworzenie miejsc postojowych dla samochodów osobowych na II Serpentyń	Do 0,4 ha ²	43 A
9	Ochrona przeciwpożarowa: 1. Utrzymanie lub odtwarzanie punktów poboru wody do celów przeciwpożarowych. 2. Utrzymanie dwóch zbiorników przeciwpożarowych. 3. Bieżąca konserwacja, naprawa i okresowa wymiana sprzętu w bazach przeciwpożarowych.	7 punktów 2 punkty 5 baz	3a, 44a, 60a, 63a, 69a, 72a, 90h 69d, 99d 1j, 11Ac, 3c, 57d, 99f
10	Utrzymanie lub montaż nowych rogatek, punktów granicznych, konserwacja tablic urzędowych i informacyjnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
11	Konserwacja, modernizacja w razie potrzeby instalacja nowych urządzeń do prowadzenia monitoringu przyrodniczego	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
12	Monitorowanie procesów przyrodniczych i składników przyrody	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej
13	Monitoring skuteczności działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej i krajobrazowej

14	Budowa nowego kompleksu obiektów na potrzeby prowadzenia działalności dokumentacyjno-badawczej, ochronnej BPN, monitoringu przyrodniczego, działalności edukacyjnej oraz zaplecza technicznego	1 kompleks obiektów i infrastruktury towarzyszącej	1a-d - obszar ochrony krajobrazowej - Morgi
15	Nadzór nad lasami niestanowiącymi własności Skarbu Państwa leżącymi w granicach BPN oraz w obrębie enklaw BPN, wyznaczanie drzew do wycięcia według oceny stanu lasu i uproszczonego planu urządzania lasu	109 ha	8A, 9A, 11A, 21A, 24A
16	Ograniczenie negatywnego wpływu na obszar ochrony ścisłej sieci szlaków zrywkowych wykorzystywanych do prowadzenia gospodarki leśnej w lasach niebędących własnością Skarbu Państwa położonych w BPN. Wykup lub wymiana gruntów leśnych i nieleśnych od osób fizycznych i wspólnoty gruntowo - leśnej położonych na obszarze BPN w enklawach położonych wewnątrz obszaru BPN oraz w pobliżu BPN	do 118 ha	8A, 9A, 11A, 21A, 24A
17	Produkcja materiału sadzeniowego	do 0,50 ha	69d
18	Remont lodowni przeznaczonej do przechowywania materiału sadzeniowego oraz zadaszenia na materiały potrzebne do produkcji szkółkarskiej ³⁾	1 obiekt	69d

¹⁾ Obszary obejmujące ekosystemy leśne, nieleśne lądowe i wodne podzielone są na oddziały oznaczone liczbami lub liczbami i dużymi literami oraz pododdziały oznaczone znakami oddziału i małymi literami.

²⁾ BPN – Babiogórski Park Narodowy.

³⁾ Realizacja zadania uzależniona jest od posiadania środków finansowych.

OPIS SPOSOBÓW CZYNNEJ OCHRONY GATUNKÓW ROŚLIN I ZWIERZĄT

I. Obszary objęte ochroną ścisłą

A. Ochrona gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Okrzyn jeleni (<i>Laserpitium archangelica</i>)	Monitoring stanowisk	1. Kontrola stanowisk – coroczne liczenie osobników na stanowiskach. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
2	Rogownica alpejska (<i>Cerastium alpinum</i>)	Inwentaryzacja stanowisk	1. Inwentaryzacja stanowisk. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
3	Bezlist okrywowy (<i>Buxbaumia viridis</i>)		
4	Tojad morawski (<i>Aconitum firmum subsp. moravicum</i>)		
5	Rośliny chronione, rzadkie niewymienione w lp. 1-4 powyżej	Rejestracja stanowisk	1. Rejestracja stanowisk roślin i ich siedlisk. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.

B. Ochrona gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Sichrawa karpacka (<i>Pseudogaurotina excellens</i>)	Rejestracja stanowisk	1. Obserwacje w terenie. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
2	Chrząszcze saproksyliczne	Inwentaryzacja gatunków	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
3	Płazy: 1) traszka karpacka (<i>Triturus montandoni</i>); 2) kumak górski (<i>Bombina variegata</i>); 3) traszka górską (<i>Triturus alpestris</i>); 4) ropucha szara (<i>Bufo bufo</i>).	Inwentaryzacja gatunków	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Monitorowanie miejsc rozrodu. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.

4	Głuszczyk (<i>Tetrao urogallus</i>)	<ol style="list-style-type: none"> Ochrona osobników i ich lęgów. Monitoring gatunku. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa 	<ol style="list-style-type: none"> Prowadzenie obserwacji w terenie. Rejestracja tokowisk. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. Zbiór piór i odchodów. Ochrona przed presją turystyczną.
5	Dzięcioły: <ol style="list-style-type: none"> białogrzbiety (<i>Dendrocopos leucotos</i>); duży (<i>Dendrocopos major</i>); czarny (<i>Dryocopus martius</i>); średni (<i>Dendrocopos medius</i>); trójpalczasty (<i>Picoides tridactylus</i>); zielonosiwy (<i>Picus canus</i>); dzięciołek (<i>Dendrocopos minor</i>); zielony (<i>Picus viridis</i>). 	Rejestracja ptaków oraz ich miejsc bytowania	<ol style="list-style-type: none"> Prowadzenie obserwacji w terenie. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
6	Sowy: <ol style="list-style-type: none"> puszczyk uralski (<i>Strix uralensis</i>); puszczyk zwyczajny (<i>Strix aluco</i>); sóweczka (<i>Glaucidium passerinum</i>); włochatka (<i>Aegolius funereus</i>). 	Rejestracja ptaków oraz miejsc ich bytowania	<ol style="list-style-type: none"> Prowadzenie obserwacji w terenie. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
7	Płochacz halny (<i>Prunella collaris</i>)	Ochrona miejsc lęgowych	Patrolowanie terenu w rejonie Diablaka i Gówniaka celem ukierunkowania ruchu turystycznego oraz zapobiegania rozdeptywaniu cennego terenu lęgowego
8	Pilchowate: <ol style="list-style-type: none"> popielica (<i>Glis glis</i>); orzesznica (<i>Muscardinus avellanarius</i>); koszatka (<i>Dryomys nitedula</i>); żołędniczka (<i>Eliomys quercinus</i>). 	Rejestracja gatunków	<ol style="list-style-type: none"> Prowadzenie obserwacji w terenie. Monitorowanie naturalnych schronień. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
9	Lis (<i>Vulpes vulpes</i>)	<ol style="list-style-type: none"> Inwentaryzacja gatunku. Przeciwdziałanie synantropizacji. 	<ol style="list-style-type: none"> Inwentaryzacja stanu liczebności populacji lisów. Odłów zsynantropizowanych osobników – według potrzeb.
10	Jeleniowate: <ol style="list-style-type: none"> jeleń europejski (<i>Cervus elaphus</i>); sarna (<i>Capreolus capreolus</i>). 	Inwentaryzacja i monitoring gatunków	<ol style="list-style-type: none"> Prowadzenie obserwacji w terenie. Liczenie bezpośrednie na powierzchniach próbnych. Rejestracja babrzysk. Inwentaryzacja jeleni na rykowiskach. Zimowe liczenie po ponowie na stałych transektach.

11	Duże drapieżniki: 1) niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>); 2) wilk (<i>Canis lupus</i>); 3) ryś (<i>Lynx lynx</i>).	Inwentaryzacja gatunków	1. Prowadzenie inwentaryzacji osobników i oznak ich bytowania. 2. Inwentaryzacja wilków poprzez stymulację głosową. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 4. Zbiór sierści i odchodów niedźwiedzi, wilków, rysi.
12	Zwierzęta chronione, rzadkie niewymienione w lp. 1-11 powyżej	Rejestracja osobników i oznak ich bytowania	1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Rejestracja oznak bytowania. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.

II. Obszary objęte ochroną czynną i krajobrazową

A. Ochrona gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Tocza karpacka (<i>Tozzia alpina subsp. carpatica</i>)	Monitoring stanowisk, ochrona siedlisk	1. Utrzymanie siedlisk. 2. Kontrola stanowisk w terenie. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
2	Bezlist okrywowy (<i>Buxbaumia viridis</i>)	Inwentaryzacja stanowisk i ich ochrona ich przed zniszczeniem	1. Rejestracja stanowisk roślin i ich siedlisk. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 3. Ochrona stanowisk przed zniszczeniem.
3	Tojad morawski (<i>Aconitum firmum subsp. moravicum</i>)		
4	Rośliny chronione, rzadkie nie wymienione w lp. 1-3 powyżej		

B. Ochrona gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Sichrawa karpacka (<i>Pseudogaurotina excellens</i>)	Rejestracja osobników na stanowiskach	1. Obserwacje w terenie. 2. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
2	Ryby: 1) głowacz pręgopłetwy (<i>Cottus poecilopus</i>); 2) pstrąg potokowy (<i>Salmo trutta m. fario</i>).	Ochrona ryb przed kłusownictwem	Patrole ochronne w okresie tarła.

3	Zwierzęta gatunków chronionych na obszarze BPN ¹⁾	Ochrona siedlisk oraz miejsc stałego występowania i rozrodu zwierząt	<p>Utrzymanie lub odtwarzanie miejsc stałego występowania zwierząt, przez ochronę bierną, odpowiednie zabiegi lub stworzenie zastępczych miejsc rozrodu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tworzenie stref ochronnych; 2) tworzenie miejsc rozrodczych (oczek wodnych, usypisk z kamieni, karp korzeniowych, platform gniazdowych); 3) prowadzenie stałego monitoringu przy użyciu fotopułapek lub innych środków technicznych i metod teledetekcyjnych; 4) utrzymanie miejsc hibernacji nietoperzy (piwnic); 5) likwidacja kolein oraz rynien erozyjnych na drogach; 6) ochrona szlaków migracji i korytarzy ekologicznych <p>- w zależności od potrzeb wynikających z diagnozy stanu zachowania gatunków.</p>
4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Głuszc (<i>Tetrao urogallus</i>). 2. Jarząbek (<i>Bonasa bonasia</i>). 	Ochrona ostoi oraz miejsc gniazdowania i żerowania kuraków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Rejestracja tokowisk w przypadku ich stwierdzenia. 3. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 4. Zbiór piór i odchodów. 5. Wyznaczenie stref ochrony. 6. Odstrzał redukcyjny lub odłów kuny i lisa – według potrzeb.
5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dzięcioły: <ol style="list-style-type: none"> 1) białogrzbiety (<i>Dendrocopos leucotos</i>); 2) duży (<i>Dendrocopos major</i>); 3) czarny (<i>Dryocopos martius</i>); 4) średni (<i>Dendrocopos medius</i>); 5) trójpalczasty (<i>Picoidestridactylus</i>); 6) zielonosiwy (<i>Picus canus</i>); 7) dzięciołek (<i>Dendrocopos minor</i>). 2. Sowy: <ol style="list-style-type: none"> 1) puszczyk uralski (<i>Strix uralensis</i>); 2) puszczyk zwyczajny (<i>Strix aluco</i>); 3) sóweczka (<i>Glaucidium passerinum</i>); 4) włośchatka (<i>Aegolius funereus</i>). 	Poprawa warunków siedliskowych sów i dzięciołów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymywanie powierzchni biocenotycznych. 2. Pozostawienie do mineralizacji drzew martwych i co najmniej 10 % miąższości drzew zamierających oraz drzew dziuplastych.

6	Derkacz (<i>Crex crex</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrona osobników i ich lęgów. 2. Monitoring tokowisk. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie polan śródleśnych i dostosowanie sposobu ochrony polan do biologii derkacza. 2. Prowadzenie obserwacji w terenie. 3. Rejestracja tokowisk. 4. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej.
7	Lis (<i>Vulpes vulpes</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring gatunku. 2. Przeciwdziałanie synantropizacji zwierząt. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring liczebności populacji. 2. Zabezpieczanie miejsc gromadzenia odpadów przed dostępem zwierząt. 3. Usuwanie odpadów. 4. Eliminacja osobników zsynantropizowanych.
8	Jeleniowate: <ol style="list-style-type: none"> 1) jeleni europejski (<i>Cervus elaphus</i>); 2) sarna (<i>Capreolus capreolus</i>). 	Inwentaryzacja i monitoring gatunków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Liczenie bezpośrednie na powierzchniach próbnych. 3. Inwentaryzacja babrzysk. 4. Inwentaryzacja jeleni na rykowiskach. 5. Zimowe liczenie po ponowie na stałych transektach.
9	Duże drapieżniki: <ol style="list-style-type: none"> 1) niedźwiedź brunatny (<i>Ursus arctos</i>); 2) wilk (<i>Canis lupus</i>); 3) ryś (<i>Lynx lynx</i>). 	Inwentaryzacja i monitoring gatunków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie obserwacji w terenie. 2. Kontrola miejsc rozrodu i zimowania. 3. Inwentaryzacja wilków poprzez stymulację głosową. 4. Rejestracja tras przemieszczania się dwóch osobników niedźwiedzia brunatnego z wykorzystaniem nadajników telemetrycznych. 5. Wykonywanie dokumentacji fotograficznej. 6. Zbiór sierści i odchodów niedźwiedzi, wilków, rysi.

¹⁾ BPN – Babiogórski Park Narodowy

**WSKAZANIA OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ ŚCISŁĄ, CZYNNĄ
ORAZ KRAJOBRAZOWĄ**

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja ¹⁾	Powierzchnia ogółem w ha
1	Ochrona ścisła	Oddziały – 6d, 7, 9d, 10f, 10g, 11c, 12d, 12f, 12g, 12h, 14c, 15, 16, 17b, 17c, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 46d, 46f, 46g, 52, 56d, 56g, 73, 74, 89b, 89c	1276,69
2	Ochrona czynna	Oddziały – 2, 3, 4, 5, 6a, 6b, 6c, 6f, 8, 9a, 9b, 9c, 10a, 10b, 10c, 10d, 11a, 11b, 11d, 11f, 11g, 12a, 12b, 12c, 13, 14a, 14b, 17a, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37a, 38a, 39a, 39b, 39c, 40, 41, 42a, 42b, 43, 44a, 44c, 44d, 44f, 45, 46a, 46b, 46c, 47, 48, 49, 50a, 50b, 50c, 51, 53a, 53b, 53c, 53d, 54a, 54b, 54c, 54d, 55a, 55b, 55c, 55d, 56a, 56b, 56c, 56d, 56f, 57a, 57c, 57g, 58a, 59, 60, 61, 62a, 62b, 62c, 63a, 63b, 64, 65, 66, 67, 68, 69a, 69c, 69f, 69g, 69h, 70, 71, 72a, 72c, 72h, 72j, 72l, 75, 76a, 76b, 76d, 76f, 77, 78, 79a, 79b, 79c, 79f, 80, 81, 82a, 82b, 82d, 89a, 90c, 90d, 90f, 90g, 90h, 91, 92, 93, 94, 95, 96b, 96d, 96f, 96g, 96i, 96j, 97, 98, 99a, 99b, 99h, 99i, 100, 101a, 101b, 101c, 101d	1932,70
3	Ochrona krajobrazowa	Oddziały – 1a-g, 1i-o, 37b, 38b, 39d, 42c, 44b, 53f, 53g, 54f, 55f, 57b, 57d, 57f 58b, 63c, 69b, 69d, 72b, 72d, 72f, 72g, 72i, 72k, 76c, 79d, 82c, 88, 90a, 90b, 96a, 96c, 96h, 99c, 99d, 99f, 99g, 99j, 101f, 101g, 101h, 8A, 9A, 11A, 21A, 24A, 43A, 72A, 88A, 97A, 99A	182,16
Razem:			3391,55

¹⁾ Obszar Babiogórskiego Parku Narodowego jest podzielony na oddziały oznaczone liczbami lub liczbami i dużymi literami oraz pododdziały oznaczone znakami oddziału i małymi literami.

**USTALENIE MIEJSC UDOSTĘPNIANYCH W CELACH NAUKOWYCH,
EDUKACYJNYCH I TURYSTYCZNYCH, Z PODANIEM MAKSYMALNEJ LICZBY OSÓB
MOGĄCYCH PRZEBYWAĆ JEDNOCZEŚNIE W TYCH MIEJSCACH**

I. Miejsca udostępniane w celach naukowych

Lp.	Miejsca udostępniane	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	Cały obszar BPN ¹⁾	Na obszarze BPN może przebywać jednocześnie: 1) nie więcej niż 30 osób wykonujących badania naukowe, w grupach nie większych niż 10 osób w jednym miejscu; 2) nie więcej niż 100 osób odbywających zajęcia terenowe lub specjalistyczne wycieczki terenowe z instytucji i stowarzyszeń naukowych oraz uczelni, w grupach nie większych niż 40 osób w jednym miejscu.

II. Miejsca udostępniane w celach edukacyjnych

Lp.	Obszary udostępniania ²⁾	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1.	Wystawa Stała (oddział - 1j)	20
2.	Ogród Roślin Babiogórskich i Ogród Zmysłów (oddział - 1k)	2 grupy po 30 osób
3.	Ścieżka edukacyjna <i>Śladami Wawrzyńca Szkolnika Czatoża–Markowa</i> (oddziały - 72, 76, 77)	500
4.	Ścieżka edukacyjna <i>Echa pierwotnej puszczy karpackiej Czatoża - Hala Czarnego - Czatoża</i> (oddziały - 15, 16, 24, 24A, 81, 82)	
5.	Ścieżka edukacyjna <i>Jak chronimy przyrodę babiogórską</i> Markowa-Ryzowana – Wilczna – Widełki - Markowa (oddziały - 66, 69, 72)	
6.	Ścieżka edukacyjna <i>Doliną Rybnego Potoku</i> Ryzowana - Sulowa Cyrhel - Rybna (oddziały - 61, 62, 63, 66, 67, 68)	
7.	Ścieżka edukacyjna <i>W reglu dolnym</i> Rybna – Norczak - Policzne (oddziały - 53, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 55, 54, 49)	
8.	Ścieżka edukacyjna <i>U źródlisk Morza Czarnego</i> Krowiarki - Hala Śmietanowa – Gubernasówka - Zubrzyca Skansen (oddziały - 90, 96, 99, 99A, 101)	
9.	Ścieżka edukacyjna <i>Z Zawoi przez Diablak do Lipnicy Zawoja</i> -Markowe Szczawiny – Diablak - Lipnica Wielka (oddziały - 72, 75, 12, 11, 76, 11A, 23, 22, 27, 28)	
10.	<i>Polsko-słowacka ścieżka edukacyjna</i> Markowe Szczawiny –Brona – Diablak - Slana Voda (Słowacja) (oddziały - 23, 22, 28)	
11.	Ścieżka edukacyjna „Mokry Kozub” (oddziały - 11, m, n, 72b, d)	
12.	Punkt Informacji Turystycznej i Przyrodniczej na Przywarówce (oddział - 101h)	
13.	Punkt Informacji Turystycznej i Przyrodniczej na Krowiarkach (oddział - 3c)	

14.	Punkt Informacji Turystycznej i Przyrodniczej na Markowej (oddział - 72g)	
15.	Krąg edukacyjny przy drodze na Sulową Cyrhel (oddział - 60a)	30
16.	Krąg edukacyjny w Zawoi Markowej (oddział - 72b)	50
17.	Krąg edukacyjny Markowe Rówienki (oddział - 77a)	30
18.	Krąg edukacyjny przy Hali Śmietanowej (oddział - 90c)	50
19.	Krąg edukacyjny na Gubernasówce (oddział - 101d)	50
20.	Krąg edukacyjny na Przywarówce (oddział - 101h)	100

III. Miejsca udostępniane w celach turystycznych

Lp.	Obszary udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1.	Teren przy schronisku turystycznym górskim PTTK im. Hugona Zapałowicza na Markowych Szczawinach (11Ac, 11Ad)	500
2.	1. Szlak czerwony na odcinku: granica BPN na Przełęczy Jałowieckiej - Żywieckie Rozstaje – Hala Czarnego – Górny Płaj – Markowe Szczawiny – Przełęcz Brona – Diablak – Sokolica – Krowiarki – granica BPN pod Brożkami, przebiegający przez oddziały o numerach: 16, 15, 24, 13, 12, 23, 22, 28, 21, 27, 20, 26, 25, 19, 18, 17, 4, 3, 2 2. Szlak zielony na odcinku: granica BPN na Przełęczy Jałowieckiej - Żywieckie Rozstaje – Cyl – Przełęcz Brona – Diablak – Ruiny schroniska – Wielkie Pole - granica BPN, przebiegający przez oddziały o numerach: 16, 24A, 24, 23, 22, 28, 27 3. Szlak żółty na odcinku: Zawoja Czatoża od granicy BPN - Fickowe Rozstaje – Górny Płaj – Markowe Szczawiny – Skręt Ratowników – Diablak, przebiegający przez oddziały o numerach: 81, 82, 15, 16, 24, 24A, 14, 13, 12, 11, 11A, 10, 23, 22, 28 4. Szlak niebieski na odcinku: Zawoja Czatoża od granicy BPN - Zawoja Markowa – Ryzowana – Sulowa Cyrhel – Norczak – Policzne – droga wojewódzka nr 957 – I Serpentina – Stara Droga - Krowiarki – Górny Płaj - Markowe Szczawiny, przebiegający przez oddziały o numerach: 77, 76, 72, 69, 66, 60, 67, 61, 62, 68, 63, 54, 55, 49, 42, 43A, 3, 17-23, 8A, 9A, 11A 5. Szlak zielony na odcinku: Zawoja Markowa - Pośredni Bór – Suchy Groń - Markowe Szczawiny, przebiegający przez oddziały o numerach: 72, 75, 12, 11, 76, 11A 6. Szlak czarny na odcinku: granica BPN na Ryzowanej - Stary Groń - Markowe Szczawiny, przebiegający przez oddziały o numerach: 66, 60, 61, 62, 63, 67, 68, 64, 65, 10, 11, 11A 7. Szlak zielony: Górny Płaj – Sokolica, przebiegający przez oddziały o numerach: 18, 19 8. Szlak niebieski na odcinku: granica BPN przy Hali Śmietanowej – granica BPN przy Gubernasówce, przebiegający przez oddziały o numerach: 90, 97 9. Fragment szlaku czarnego z Czatoży na Przełęcz Jałowiecką, na odcinku przebiegającym w granicach BPN przez oddział o numerze 82 10. Fragment ścieżki edukacyjnej o znakach czerwonych z Krowiarek do Gubernasówki przebiegającej przez oddziały o numerach: 90, 96, 99, 101	1000

	11. Fragment drogi leśnej od granicy BPN przy Rybnej do szlaku niebieskiego, przebiegającej przez oddziały o numerach: 59 – 60	
3.	1. Szlak niebieski na odcinku: granica BPN na Hali Śmietanowej – Gubernasówka – granica BPN, przebiegający przez oddziały o numerach: 90, 96, 99, 99A	500
	2. Szlak niebieski: Zawoja Markowa – Zawoja Czatoża, przebiegający przez oddziały o numerach: 72, 76, 77	
	3. Szlak niebieski: Rybna – Stonów- Rybna, przebiegający przez oddziały o numerach: 59, 60, 62	
	4. Szlak: Morgi - przebiegający przez oddział nr 1	
4.	1. Szlak zielony: Górny Płaj – Markowe Rówienki, przebiegający przez oddziały o numerach: 14, 76, 77	500
	2. Szlak czarny: Górny Płaj – Sulowa Cyrhel – Rybna – Granica BPN, przebiegający przez oddziały o numerach: 11, 10, 65, 68, 64, 63, 62, 61, 60, 59	
	3. Szlak czerwony: Sokolica – Krowiarki, przebiegający przez oddziały o numerach: 25, 89	
	4. Szlak czerwony: Mokry Kozub, przebiegający przez oddział o numerze 1	
5.	Szlak niebieski na odcinku: granica BPN na Hali Śmietanowej – Gubernasówka – granica BPN, przebiegający przez oddziały o numerach: 90, 96, 99, 99A, 101	500
6.	1. Krąg ogniskowy, schron turystyczny z paleniskiem w Zawoi Markowej (oddział - 72b)	50
	2. Krąg ogniskowy, schron turystyczny na „Polu Biwakowym” w Zawoi Policzne (oddział - 44b)	50
	3. Krąg ogniskowy, schron turystyczny na Przywarówce (oddział - 101h)	100
	4. Schron turystyczny z paleniskiem przy Hali Śmietanowej (oddział - 90c)	50
7.	„Pole Biwakowe” w Zawoi Policzne (oddział - 44b), przy drodze wojewódzkiej	50

¹⁾ BPN – Babiogórski Park Narodowy.

²⁾ Obszar Babiogórskiego Parku Narodowego jest podzielony na oddziały oznaczone liczbami lub liczbami i dużymi literami oraz pododdziały oznaczone znakami oddziału i małymi literami.